

Nr 38.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående utredning rörande möjligheterna att med statligt stöd bredda och fördjupa huvudvattenleder, till vilka vatten från torrlägningsföretag framläppes.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 89, av herr *Hansson* i Skediga *m. fl.* har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning med uppgift att undersöka möjligheterna att på lämpligt sätt med statligt stöd bredda och fördjupa huvudvattenleder, till vilka vatten från torrlägningsföretag framläppes».

Beträffande skäl som anförts till stöd för nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande i ärendet från lantbruksstyrelsen.

Enligt kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 431) angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag, däri ändring vidtagits genom kungörelsen nr 347/1945, må statsbidrag från statens avdikningsanslag anvisas till utförande av företag för torrläggning av mark för jordbruksändamål. Vid ansökan om sådant bidrag, som beviljas av lantbruksstyrelsen, skall fogas förslag till utförande av företaget, vilket förslag, där icke företaget är av mindre betydelse och omfattning, skall vara upprättat vid syneförrättning enligt vattenlagen. Statsbidrag må i allmänhet beviljas till en tredjedel av den av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden såväl för torrlägningsarbetet, tegdikning eller dränering däri ej inräknad, som ock för upprättande av förslaget till företaget. I kostnaden för torrlägningsarbetet skall inräknas kostnad för en första rensning av de i företaget ingående avloppen. Om företaget är av särskild betydelse ur allmän synpunkt, såsom att därigenom i avsevärd utsträckning beredes tillskottsjord för ofullständiga jordbruk, förbättrade levnadsvillkor för den jordbrukande befolkningen i orten eller eljest betingelser för jordbruksdriftens uppehållande i önskvärd omfattning, eller om företaget har väsentligen till ändamål att avhjälpa skada, som förorsakas genom att vatten tilledes från andra torrlägningsområden, kan bidrag beviljas till hälften av den godkända kostnaden.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om vissa stadganden i vattenlagen, som behandla hithörande förhållanden. Sålunda stadgas i 7 kap. 3 § bland annat:

»Vållas av dikning olägenhet för nedan liggande mark, dit vattnet ledes, och kan sådan olägenhet genom dikning avhjälpas, åligge den, som dikar, att åt dikningen giva den utsträckning och omfattning i övrigt, som är av nöden för olägenhetens avhjälpande.»

I fråga om dike, som jämlikt 7 kap. 3 § skall upptagas till förebyggande av olägenhet för nedanför liggande mark, stadgas i 7 kap. 20 §, att ägare till mark, som genom diket vinner båtnad, är skyldig att taga del i dikningen.

Vidare må erinras, att i 7 kap. 57 § finnes angivet, huru anspråk må framställas angående ersättning för icke förutsedd skada, som uppstått genom utförande av företag i enlighet med utlåtande vid syneförrättning eller vattendomstols beslut. I sistnämnda paragraf finnas dessutom bestämmelser intagna angående vidtagande i vissa fall av åtgärder, ägnade att förebygga eller i största möjliga mån minska skadan eller intrånget för framtiden.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande avstyrkt bifall till motionen. Som motivering härför har styrelsen anfört i huvudsak följande:

Ofta torde det vara svårt att med tillämpning av bestämmelserna i 7 kap. 57 § vattenlagen komma till rätta med de i motionen berörda missförhållandena. Av motionärerna åsyftat arbete i ett vattendrag torde sålunda i regel kunna utföras först sedan frågan om tillåtligheten prövats vid särskild syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen, eventuellt även av vattendomstol. Åtgärder, varom här är fråga, måste då bygga på en teknisk och ekonomisk utredning. Härigenom öppnas emellertid såsom i motionen även antytts en möjlighet att erhålla statsbidrag till arbetets utförande. På grundval av denna utredning kan nämligen bidrag av statsmedel till arbetet beviljas i den ordning, som finnes föreskriven för statsbidrag till torrlägningsföretag.

Det synes icke lämpligt eller nödvändigt, att särskilda bestämmelser utfärdas rörande statsbidrag i de fall, som åsyftas i motionen. De faktorer, som påverka avrinningen, kunna vara mycket svåra att klarlägga och det skulle säkerligen bli mycket svårt att fastställa enhetliga grunder för en bidragstilldelning. Därest i särskilt fall utredningen eventuellt visar, att villkoren för bidragstilldelning i vanlig ordning icke uppfyllas eller att ett område blivit särskilt missgynnat på grund av uppströms området tidigare utförda torrlägningsföretag, torde ansökan om särskilt statsbidrag med anledning härav få göras hos Kungl. Maj:t och frågan om dylikt bidrag underställas riksdagens prövning såsom tidigare skett i liknande fall.

I förevarande motion har väckts förslag om utredning rörande möjligheterna att med statligt stöd bredda och fördjupa huvudvattenleder till vilka vatten från torrlägningsföretag framsläppes. Då enligt bestämmelserna i vattenlagen synemännen vid torrlägningsföretag torde vara skyldiga att utsträcka sina undersökningar till att omfatta även ett bedömande av företagets verkningar på nedanför liggande mark, synes motionärerna närmast åsyfta sådana fall, då skada uppstått på grund av flera, efter hand genomförda torrlägningsföretag, vilka vart för sig icke varit av beskaffenhet att märkbart inverka å avrinningen i nedanför liggande vattendrag. För dylika fall föreslå motionärerna, att till erforderlig breddning och fördjupning av vattendraget

Utskottet.

skall kunna utgå understöd av statsmedel enligt förmånligare grunder än som nu gälla för bidrag från statens avdikningsanslag.

Statsbidrag för torrlägningsföretag utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen angående villkoren för statsbidrag från statens avdikningsanslag i regel med belopp motsvarande högst en tredjedel av den av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden för företaget. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen intaga emellertid av motionärerna åsyftade företag en förmånligare ställning i statsbidragshänseende än torrlägningsföretag i allmänhet. I de fall, då företaget väsentligen har till ändamål att avhjälpa skada, som förorsakas genom att vatten tilledes från andra torrlägningsföretag, må nämligen bidraget utgå med belopp utgörande högst hälften av den godkända kostnaden. Dessa bestämmelser, vilka bygga på de förslag, som framlagts av 1942 års torrlägnings-sakkunniga i deras den 28 november 1944 avgivna betänkande angående den statsunderstödda torrlägningsverksamheten, infördes i statsbidragskungörelsen efter beslut av 1945 års riksdag (prop. 122; r. skr. nr 257). I nämnda betänkande ha de sakkunniga i fråga om understöd till avhjälpan av skador som förorsakats genom tilledande av vatten uttalat, att någon tillfredsställande lösning icke syntes möjlig och att de sakkunniga därför ville förorda att de skadelidande bereddes en förmånligare ställning med avseende å understöd för skadornas avhjälpan. Vad de sakkunniga därvid föreslagit godkändes av statsmakterna.

Även om utskottet icke är främmande för de av motionärerna anförda synpunkterna rörande en ytterligare förhöjning av statsbidraget för ifrågavarande torrlägningsföretag, kan utskottet likväl icke finna lämpligt att för dessa relativt fåtaliga fall inrättas en särskild bidragsklass. Frågan om den lämpligaste avvägningen av statsbidragets storlek till torrlägningsföretag överhuvud taget har även, som av det anförda framgår, helt nyligen varit föremål för utredning, varför utskottet icke håller för troligt att några nya synpunkter på frågans lösning skulle stå att vinna genom att nu igångsätta en ny utredning. Beträffande sådana fall, där särskilda skäl tala för att statsbidragets storlek bestämmes till högre belopp än som kan utgå med tillämpning av bestämmelserna i bidragskungörelsen, vill utskottet framhålla, att Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande äger möjlighet att bevilja bidrag enligt förmånligare grunder än som angivits i förenämnda kungörelse. Utskottet vill erinra, att riksdagen vid ett flertal tillfällen haft att pröva framställningar från Kungl. Maj:t i sådant hänseende.

I anledning av vad i motionen anförts om åtgärder för att förhindra spekulation i dammrättigheter, vill utskottet erinra, att 1936 års riksdag med anledning av en inom riksdagen väckt motion, II: 108, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning av frågan om torrläggning av mark och avveckling i samband därmed av dämmningsrätter i de gamla bruksbygderna samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan lantbruksstyrelsen med skrivelse den 4 maj 1946 till Kungl. Maj:t överlämnat en redogörelse för utredningen i ärendet, har nämnda utredning anmälts i årets statsverksproposition (IX

H. T., p. 149), därvid föredragande statsrådet förklarar, att ifrågavarande spörsmål syntes vara av den natur, att detsamma borde prövas i sammanhang med ett genomförande av de planerade rationaliseringsåtgärderna inom jordbruksnäringen.

Med hänsyn till det anförda finner sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionen. Utskottet hemställer alltså,

att motionen II: 89 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 maj 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Anderberg, Nils Olsson, friherre Beck-Friis, herrar Näslund, Hagman och Henry Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Ericsson i Sörsjön, Carlström, Mäler, Lundbom, Andersson i Surahammar, Larsson i Karlstad och Pettersson i Rosta.

Reservation

av herr *Pettersson* i Rosta.